

**Základní kurs
o františkánském
misionářském
charismatu**

**Biblicko-prorocké
základy
františkánské
misie**

Učební list 5

Impressum

Copyright a vydavatel originálu:

Internationales Leitungsteam des CCFMC
Druhé přepracované vydání podle návrhů
Mezinárodního kongresu CCFMC v Assisi 1994

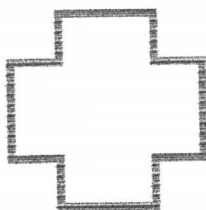
Překlad:

P. Juvenál A. Valíček OFMCap.

Redakce a vydavatelství českého překladu:

alverna,
Praha

Obsah

Biblicko-prorocké základy františkánské misie (poslání)

Z pramenů

Jak František varoval krále Ottu

A – Úvod

B – Přehled

C – Informace

D - Cvičení

E - Použití

F - Literatura

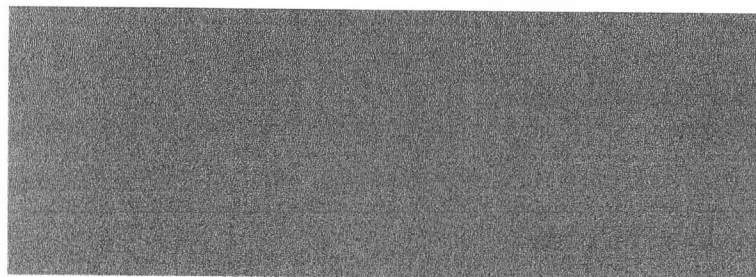
1. **Falešné představy – pravý původ**
 - 1.1 Evangelní rady
 - 1.2 Pravý původ: bibličtí proroci
2. **Povolání Izraele**
 - 2.1 Slyšet
 - 2.2 Zachovávat smlouvu
 - 2.3 Být kněžími
 - 2.4 Být svatí
3. **Kněží**
4. **Proroci**
 - 4.1 Jednotliví proroci
 - 4.2 Prorocká společenství
 - 4.3 Prorocké zasazování se za chudé a za spravedlnost
5. **Prorocký záměr Nového zákona**
 - 5.1 Ježíš a jeho učedníci
 - 5.2 Církev
6. **Řády jako prorocká společenství**
 - 6.1 Změněná situace
 - 6.2 Prvotní církev jako vzor
7. **František z Assisi a jeho hnutí**
 - 7.1 Prorocká stránka Františka z Assisi
 - 7.2 Prorocká stránka Kláry z Assisi
 - 7.3 Je dnes františkánské hnutí prorocké?

Jak František varoval krále Ottu

František s bratry se zdržoval v Rivotorto. Právě pomýšlel na to, ukázat bratřím, jak je důležité pouze jedno: Bůh! Proto odešel do své chýše, aby hledal setkání s Bohem.

Tehdy projížděl tím krajem s velkým hlukem a pompou král Otto, aby se dal v Římě korunovat na císaře pozemské říše. František, jehož chýše nebyla daleko od hlavní cesty, po níž Otto projížděl, se nenechal vyrušit. Jeden bratr se však měl na cestě postavit před krále. Měl mu říci, že jeho sláva bude trvat jenom krátce. František se cítil jako starozákonní prorok, jako Elizeus, který poslal svého služebníka k velkému vojevůdci Aramejců (srov. 2 Král 5; Lk 4,27). Také musel říci velkým tohoto světa, v čem spočívá opravdová moc světa (podle 1 Cel 43).

Základy františkánského hnutí

František nechtěl položit „jiný základ, než ten, který byl položen“ (1 Kor 3,11; 1 Cel 18). František stojí vědomě v biblické tradici. Proto se také musí františkánské hnutí zařadit do židovsko-křesťanské tradice. Je rovněž důležité odkrývat tyto základy, pokud jsou zasypané, nebo je důkladně studovat, pokud si je už neuvědomujeme.

Biblické základy

Když si klademe otázku o biblických základech františkánské misie, o jejím poslání, nesmíme odpovídat příliš rychle. Uvidíme, že nejdříve musíme odbourat falešné představy, abychom se dostali k tomu, co těmi základy opravdu je. Povolání františkánského hnutí leží ve stejné rovině jako povolání Izraele. Jde o to, že Bůh se spojuje s jedním národem, který ho ochotně poslouchá, který s ním žije v misijním společenství, který kněžskou službou vede ostatní k Bohu a je naplněn Boží svatostí.

Na tomto základě pak můžeme hovořit o prorocích a o prorockých společenstvích, která povstávají tehdy, když je Izrael nevěrný svému poslání.

Při pozorném pohledu zjistíme, že Ježíš a mladá církev se zapojují do prorocké tradice. Jde o naplnění povolání Izraele v Novém zákoně. Jakmile se církev společensky zapojí, stává se i u mladé církve nutné prorocké poslání. Je to zřejmé ze spojení s určitou dějinnou událostí.

Za císaře Konstantina se v roce 325 stává křesťanství státním náboženstvím. Po tomto obratu povstávají lidé, kteří přebírají úlohu proroků: křesťané, kteří se chápou vzoru mladé církve a organizují se podle ní.

Nakonec se musíme ptát, do jaké míry stojí František v této prorocké tradici a jaká očekávání z toho vyplývají pro františkánskou rodinu.

Falešné představy – pravý původ

1.

Je to zvláštní, ale v bibli nenacházíme řeholní život. Udivuje to tím víc, že pro mnohé lidi je řeholní život jasným znakem církve.

Evangelní rady

1.1

Všeobecně je rozšířený názor, že Ježíš dal základy řeholnímu životu, a to tím, co později dostalo jméno „evangelní rady“. Je to však nedorozumění a není to pravda. Novozákonní obec se rozhodně stavěla proti představě, že existuje jakýsi dvojitý způsob učednictví nebo dvojitá spiritualita, mezi nimiž by měli Ježíšovi učedníci volit. Při této výměně názorů šlo o vlastní podstatu mladé církve.

Jasný důkaz toho nacházíme v listu Galatským, kterému se říká „Magna charta“ občanské svobody. Proti názoru svatého Petra se nejrozhodněji staví sv. Pavel: Církevní obec nesmíme rozdělovat na ty, kdo chtějí žít docela prostě podle evangelia a na ostatní, kteří to spojují s celým rancem předpisů (srov. Gal 3).

Podle Pavla se musíme rozhodovat mezi dvěma možnostmi, buď pro

- **„život podle těla“:** život bez Ježíše, život v sobeckém osamocení;

nebo pro

- **„život v Kristu“:** život s Ježíšem, s Bohem, život v solidaritě s lidmi.

Nejsou tedy dvě cesty k Bohu, nýbrž jedna obecně závazná společná spiritualita. Ještě jednou: „Pečlivé studium Nového zákona ukazuje, že v něm není žádný základ pro rozlišování mezi dvěma skupinami křesťanů, z nichž jedna je povolána k vyššímu ideálu, než ta druhá“ (J. Tillard). J. Murphy O'Connor jde tak daleko, že říká: „Pokud vůbec existují evangelní rady, ... týkají se všech křesťanů.“

Pravý původ: bibliční proroci

1.2

Nemůžeme a nesmíme tedy odvozovat řeholní život z jednotlivých slov Písma. Neznamena to, že nemá vůbec žádný základ v bibli. Jeho kořeny jsou spíše zakotveny hluboko v biblické tradici. Sahá konec konců až k prorockému hnutí v Izraeli, které později v Ježíši a jeho učednících dosáhlo svého vrcholu a potom dostalo v řeholním životě mnohotvárný výraz, v neposlední řadě ve způsobu života, který vychází ze sv. Františka.

Chceme-li pochopit proroctví, musíme nejdříve pochopit podání Izraele: „Nyní tedy, budete-li mě skutečně poslouchat a dodržovat mou smlouvu, budete mi zvláštním vlastnictvím jako žádný jiný lid, třebaže má je celá země. Budete mi královstvím kněží, národem svatým“ (Ex 19,5 nn).

V tomto ústředním textu můžeme rozlišovat dvě stránky:

- **na Boží straně** máme jediné: milost, vyvolání, povolání. Bůh chce být tím, co slibuje jeho jméno: Jahve – tvořivá a zachraňující přítomnost. Jeho lid už nikdy nemá být sám.
- **na straně člověka** nacházíme tři prvky: slyšet, dodržovat smlouvu, být kněžími, být svatými.

Slyšet

2.1

Není-li Boží lid lidem naslouchajícím, není li ochotný stále slyšet Boží volání, pak už není lidem vůbec. Hebrejské slovo „slyšet“ (šamah) je stejné pro „naslouchat“, „odpovídat“. Lid dělá Božím lidem nejdříve a především otevřenost vůči Bohu.; Bůh si vyhrazuje doby, kdy máme slyšet, co zde a nyní Bůh říká.

Dodržovat smlouvu

2.2

Není snadné vysvětlit, co se vlastně míní hebrejským slovem „smlouva“ (berit). Pro svou dobu to Pavel přeložil do řečtiny slovem „diatheke“, tj. „závěť – smlouva“ (testamentum). Vyjadřuje to tajemství našeho vztahu k Bohu a k sobě navzájem. Jak však pojmenovat nevyslovitelné, jak zachytit slovy hluboké tajemství života?

Ve Starém zákoně hledali s námahou přirovnání. Ozeáš srovnává vztah Boha a člověka se vztahem lásky mezi mužem a ženou. Dva lidé se zapojují do společného života, a to nejen v pohlavní blízkosti, kterou vyjadřují svou lásku, nýbrž také ve všem, co společný život přináší. Ozeáš však přiznává, že každé srovnání je nedostatečné. Proto se obrací k jinému obrazu: K lásce rodičů a jejich dítěti (Oz 11).

Místo výrazu „smlouva“ bychom snad mohli použít výraz „společenství“. Také toto slovo má více významů. Asi to tak musí být, protože také náš vztah k Bohu je víceznačný. Tak jako Izraelité, tak i my musíme znovu hledat a objevovat, co to znamená, být Božím lidem. Ani my nedovedeme vysvětlit, co to znamená patřit do společenství lidu, který má smlouvu s Bohem. Musíme proto stále znovu nacházet cesty, jak bychom mohli tento smluvní svazek slavit a žít. Jedině tak se mohou lidé začít divit tomu, že jsme takoví, jací jsme. Pak si snad začnou klást otázky o svém vlastním životě.

Být kněžími

2.3

Před chvílí jsme mluvili o tom, že smlouva se má slavit. Boží lid musí být kněžským lidem. Jinými slovy: musí být prostředníkem Boží skutečnosti. Pomocí způsobu našeho života mají ostatní začít poznávat Boha, který je neviditelný. Společenství upozorňuje na přítomnost živého Boha, a to v té míře, do jaké je sama živá, jak miluje, důvěřuje. navzájem se sdílí a slaví. Je nutné jasně ukazovat, že být knězem v sobě obsahuje hlásání radostné zvěsti. V ostatních lidech to má probouzet pozornost k živému Bohu lásky a vést k oddanosti k němu. Neděje se to ani tak slovy, jako samým životem.

Být svatí

2.4

Tento život má být svatý. „Svatost“ v bibli znamená: patřit Bohu, dávat Bohu přednost, být přijat do Boží skutečnosti, do účasti na jeho životě a na jeho lásce, být ponořen do úplné Boží jinakosti.

Svatost také znamená: hledět na život a na svět z Božího hlediska, usilovat o životní styl, který z Božího hlediska vychází. Kruh se takto uzavírá: Být ponořen do Boží skutečnosti je totéž, jako neustále naslouchat Bohu.

Dokonce i jeden z největších proroků, Eliáš, musel pochopit, že Bůh nemluví vždy tak, jak by si to on přál (srov. 1 Král 1a). Očekával, že Bůh promluví k svému lidu v bouři, v zemětřesení, v ohnivě katastrofě. Pomýšlel na řeč, která otřese a zastraší. Bůh však takto mluvit nechtěl. Jeho řeč byla „tichý, jemný vánek“.

Dobrymi posluchači jsme jen tehdy, jsme-li otevřeni všem možným způsobům, jimiž by Bůh mohl promlouvat. Jedině takový lid může být svatý, a vůbec může být lidem Boží smlouvy.

Kněží

3

Uprostřed lidu existovala zvláštní skupina, jejímž povoláním bylo naslouchat. Jejich prvním úkolem bylo hlásat „Toru“. Pozdější židovství Toru často zaměňovalo se psaným zákonem. Tak vznikl dojem, že všechno, co Bůh chtěl říci, je dokonale obsaženo v zákonu. Na počátku tomu tak nebylo: Tora znamená totéž, jako „Boží vůle“.

Jiným, ale druhořadým, úkolem byla bohoslužba.

Jakmile se ta dostala na první místo, musela tím Tora trpět. Smyslem liturgie je lidem pomáhat, aby slavil svůj vztah k Bohu a vzájemné vztahy mezi sebou. Bez Tory však o těchto vztazích nic nevíme. Bez Tory, bez naslouchání Boží vůli, se bohoslužebné obřady změnil na prázdné slupky a formule. Někdo si snad pomyslí, že v Bohu můžeme udržet dobrou náladu, nebo jím dokonce manipulovat. Bohoslužba pak už není výrazem žitého a živého vztahu.

Tento omyl kněžského povolání musí vést ke krizi identity lidu.

„... Tvůj lid, kněže, jako by chtěl vést při, ale upadneš za dne. Můj lid zajde, protože odmítá poznání. Ty jsi zavrhl poznání a já zavrhnou tebe: nebudeš mým knězem. Zapomněls na zákon svého Boha; i já zapomenu na tvé syny“ (Oz 4,4nn).

„Poznávat“ (= „Jada“) neznamena teoretické vědění, nýbrž znát někoho tak, že se ze dvou životů stane jeden. V nejhlubším významu se toto slovo užívá, když se zdůrazňuje dokonalá jednota muže a ženy: „Adam poznal Evu, svou ženu“ (Gen 4,1). Ozeášův problém nebyl v tom, že lid dostatečně neznal jakýsi katechismus, ale že nemiloval svého Boha. „Jejich skutky jim nedovolí vrátit se k jejich Bohu; je v nich duch smilstva, neznají Hospodina“ (Oz 5,4). Tento smysl se skrývá ve slovech sv. Pavla, když celé roky po svém obrácení píše: „Abych poznal Krista a moc jeho vzkříšení“ (Fil 3,10). Nestěžuje si, že neměl dost času na studium kristologie, ale touží po hlubším spojení se svým Pánem.

Proroci

4

Ještě jednou: kněží zanedbávali hlásání Tory. Z toho plynulo, že lid už svého Boha „neznal“, tj. nebyl s ním sjednocen v lásce a tak se zřítíl do hluboké krize totožnosti. Bůh musel opět zasáhnout. Vzbudil proroky. Ti měli kněžskému stavu připomínat, k čemu byl ustanoven. Měli navracet lid k jeho původnímu povolání: být lidem, který naslouchá, žije ve společenství s Bohem, je kněžský a svatý.

Prorok je člověk, který „nedovolí, aby se prostředek stal cílem a aby se vnější formy konaly jen samy pro sebe, ... který nám stále připomíná, že skutečná pravda přítomnosti leží daleko v budoucnosti nebo v jiné vyšší rovině, který neustále poukazuje na Ducha, jenž je skryt za každou vnější formou a za každou slabikou“ (Y. Congar).

Proroci mají svůj čas. „V jakých podmínkách povstávají proroci? Jednoduše můžeme říci: Tehdy, kdy jsou potřební! Kdy to však je? V dobách, kdy společnost zapomněla na své povolání a stala se nepohyblivou a spokojenou se sebou samou. Tehdy nemůže plnit své poslání, protože neví, v čem toto poslání záleží. Jestliže lid dospěje válkou, zručnou politikou a úspěšným hospodářstvím k pozemskému blahobytu, lehce zapomíná, že je závislý na Božím volání a že v tom je celý jeho smysl. Lid si už není vědom toho, že je Božím lidem, Věří pak, že patří jen sobě a že Bůh stojí na jeho straně. Poslání proroka pozůstávalo v podstatě v tom, aby lidu připomínal jeho povolání“ (R. Haughton).

Jednotliví proroci

4.1

Stále znovu vystupují velké prorocké osobnosti, které vysílají k lidu toto prorocké poselství. Nesprávně spojujeme s představou proroka především slovo a kázání. Dříve, než prorok

otevře ústa, káže svým životem. Nebyl by věrohodný, kdyby jeho způsob života nebyl jako zrcadlo, v němž můžeme jeho poselství poznávat.

Vlastní prorokovo poselství se tedy obráží v intenzivním každodenním životě ve společenství s Bohem. Bůh nadto povolává proroka, aby vykonal určité činy nebo je vynechal a tak lid provokoval. Ozeáš ukazuje své zklamané, zlomené srdce nad nevěrou své milované ženy. Dětem dává jména, při nichž lid musí naslouchat: „Lo-ruhamá“ (= láska zmizela) a „Lo-ami“ (= smlouva byla porušena). To je opravdová výzva k lidu, aby znovu promýšlel svůj vztah k Bohu (Oz 1,8; srov. též Jer 13 a 16; Ez. 4nn; 12; 24). Působivé znamení dělá prorok Jeremiáš (13. kap.). Musí nést městem svůj špinavý spodní šat, který hnil v zemi, spodky, které jsou jinak přímo na těle a jsou znamením intimní blízkosti, která je mezi Bohem a izraelským lidem, nebo lépe, která by měla být. Jinými slovy: Jeremiáš chce izraelský lid šokovat. Už není blízko Bohu, je od něho daleko; je špinavý, zkažený lid, pro svůj hřích a svou nevěru. V 16. kapitole podává Jeremiáš celý soupis různých možností, jak se může ozřejmit, že prorok lid provokuje více svým životem, než svým slovem. Také Ezechiel (srov. 4nn; 12; 24) se stává svým životem znamením, jímž je stavěna na pranýř pohodlnost, povrchnost, sobecká spokojenost a nesprávné hodnotové představy.

Prorocká společenství

4.2

Existují také prorocká společenství, která svým společným životem a určitým způsobem života jsou prorockými svědky. Např. Izajášovi žáci se oddělují od ostatního lidu, aby naslouchali prorockému slovu a aby proniklo do jejich nitra. Mají být „v Izraeli znamením a zázraky od Hospodina zástupů“ (Iz 8,18).

Jinou prorockou společností jsou Nazirejci, jejichž pravidla a stanovy se nám dochovaly (srov. Nu 6). Nesmějí pít alkoholické nápoje, hlavně získávané z hroznů vinné révy. Toto zřeknutí se má připomínat putování pouští, na způsob kočovníků, kteří musejí postrádat víno a všechno, co přináší život usedlých zemědělců a co by je mohlo odvádět od věrnosti a otevřenosti Bohu. Stejný důvod má nestříhat si vlasy: Lidu to má připomínat dny, kdy žil za prostých podmínek na poušti. Jak silně to lid znejišťovalo poznáváme z toho, že chtěli tyto proroky umlčet (srov. Am 2,11nn).

O dalším prorockém společenství se dozvídáme u Jeremiáše (Jer 35). Rechabité se neodřikají jen alkoholu; žijí též kočovným životem, odmítají pevná obydlí, nepěstují polní plodiny a bydlí ve stanech. Byli živým znamením, připomínajícím časy vzniku izraelského lidu, časy odchodu z Egypta a putování na poušti. Izraelský lid, který Ozeáš oslovil jako snoubenku Jahveho, pohlížel vždy s určitou lítostí nazpět na tuto „ideální dobu“:

„Proto ji přemluví, uvedu ji na poušť, budu ji promlouvat k srdci ... jako za dnů mládí, jako v den, kdy vystoupila z egyptské země“ (Oz 2,16nn).

Je to svědectví, které můžeme slyšet také v Novém zákoně:

„Ale to mám proti tobě, že už nemáš takovou lásku, jako na počátku. Rozpomeň se, odkud jsi klesl, navrať se a jednej jako dřív“ (Zj 2,4nn).

Prorocké svědectví nevyžaduje, aby větší společenství napodobovalo prorokův způsob života. Tento životní styl má být jen výzvou žít ve větší oddanosti a dávat přednost podstatnému.

Prorocké zasazování se za chudé a za spravedlnost

4.3

Jednotliví proroci i prorocká společenství chtějí svým životem a kázáním působit, aby se zachovávala Tora, původní Boží vůle. Tato Boží vůle se však neplní, když bohatí vykořisťují chudé. Proto proroci zpochybňují nejenom jednotlivé prvky židovské bohoslužby, nýbrž

dokonce i samotnou bohoslužbu. Vždyť „*ti, co slaví, vzdávají poctu své životní úrovni a nedbají na Boží vůli, která se rozhodně staví na stranu chudých*“ (B. Flammer). „*Dotazujte se mne a budete žít. Nedotazujte se Bét-elu, nevcházejte do Gilgálu,*“ říká Ámos (Am 5,4). Konec konců nemá cenu zbožnost, která se odpoutala od sociální odpovědnosti; tedy ne bohoslužba, která slouží jen pozorování sebe; ne místa kultu, kde chudí nemají význam.

„*Hledat Jahveho, který je obhájcem chudých, je totéž, co vykonávat právo, a má přemáhat zanedbávání chudých a slabých. Opravdová služba Bohu vytváří sociální spravedlnost. Do halasu sváteční hudby, do jásotu sborů a do proudu obětního tuku volá Ámos: „Ať se valí právo jako vody, spravedlnost jako proudící potok“ (Am 5,24)*“ (B. Flammer).

V celé prorocké literatuře Starého zákona nacházíme stále toto základní téma: Prává bohoslužba se prokazuje službou chudým, v citu pro společenství (= hesed), v zasazování se za opravdovou spravedlnost mezi lidmi.

Prorocký záměr Nového zákona

5

Starozákonnímu lidu připomínali vždy znovu jeho povolání jednotliví proroci i prorocká společenství. Přináší Nový zákon něco úplně nového nebo navazuje na prorockou tradici?

Ježíš a jeho učedníci

5.1

V mladé křesťanské obci je Ježíš považován za proroka. On sám si je svého prorockého poslání vědom, jinak by neřekl: „*Prorok není beze cti, leda ve své vlasti a ve svém domě*“ (Mt 13,57). On sám, i ti, pro které přišel, vidí jeho úlohu ve směru prorockého charismatu (srov. Mt 16,24; 21,11.46). Jako prorok kolem sebe shromažďuje účastníky, aby prolomil legalismus a absolutizování instituce židovského náboženství a aby volal spět k původnímu povolání.

„*Řekl mu: „Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí. To je největší a první přikázání. Druhé je mu podobné: „Miluj svého bližního jako sám sebe. Na těch dvou přikázáních spočívá celý Zákon i Proroci“ (Mt 22,37-40).*

Není to žádné nové učení, nýbrž doslovný citát z existujícího židovského Písma svatého (Dt 6,5; Lv 19,18).

Své učedníky zve do společenství lásky: „*To vám přikazuji, abyste jeden druhého milovali*“ (Jan 15,17). „*Nové přikázání vám dávám, abyste se navzájem milovali; jako já jsem miloval vás, i vy se milujte navzájem*“ (Jan 13,34).

Ježíš a jeho učedníci žijí tedy uprostřed židovského národního společenství původní povolání izraelského lidu. Přitom musíme zvláště zdůraznit ještě dva činitele:

- - Ježíš a jeho učedníci navazují na kočovnickou existenci mnoha prorockých skupin: musejí všechno opustit: dům, rodinu, všechno, co mají. Ježíš nemá, kam by hlavu složil. Jako prorocká družina procházejí krajem, aby druhým lidem zvěstovali radostnou zvěst, a to tak, že sami sdílejí úděl chudých. Chtějí přinášet pokoj Božího království, a to tak, že se sami zřeknou každého násilí a nosí v srdci pokoj. Cesta odpovídala cíli.
- Ježíš a jeho učedníci se podobně jako starozákonní proroci zasazují za spravedlnost a za chudé, kteří a tomto světě už nic nečekají, nýbrž všechno mohou čekat jen od Boha.

Proti úředním zástupcům židovství se Ježíš a jeho učedníci staví na stranu chudých.

Jak velice to odpovídá prorocké tradici, ukazuje symbolicky vyhnání obchodníků z chrámu (srov. Mt 21,12nn): Dům Boží má být opravdu domem modlitby, ne domem, z něhož budou vyloučeni diskriminovaní lidé, cizinci, a chudí (srov. Iz 56,1-8).

Církev

5.2

Pro vyjádření úzkého vztahu mezi Ježíšem a jeho učedníky používá Pavel slovo „koinonia“. Často se překládá výrazy: družina, sdílení, společenství. Řecký Starý zákon – Septuaginta – užívá „koinonia“ pouze pro lidi, kteří jsou spojeni při společné činnosti. Pavel však užívá slovo „koinonia“ pro obec, do které přišel Boží Syn a přetváří ji na společenství. Vztahy tam jsou tak úzké a těsné, že se říká: Jsme duchovní „koinonia“.

Základní skutečností církve je společenství, lid, koinonia, Tělo Kristovo. K tomu zve Slovo Boží. Proto Kristus přišel. Jiný smysl církev nemá. Pavla by pobouřilo, kdyby slyšel řeholníky říkat: „*My chceme vytvořit společenství.*“ Kdyby to mohli udělat bez **Něho**, pak by byl Ježíšův příchod bezpředmětný. Právě on vytváří společenství a smiřuje židy a pohany. „*V něm je náš mír, on spojil dvojí v jedno, když zbořil zeď, která rozděluje a působí svár. Svou obětí odstranil zákon ustanovení a předpisů, aby z těch dvou, z žida i pohana, stvořil jednoho člověka a tak nastolil mír. Oba dva usmířil s Bohem v jednom těle, na kříži usmrtil jejich nepřátelství*“ (Ef 2,14nn).

My můžeme slavit a žít to, co Kristus přinesl. Tak to chápe Lukáš: „*Vytrvale poslouchali učení apoštolů, byli spolu, lámali chléb a modlili se*“ (Sk 2,42).

Tento popis je základním vzorcem všech církevních společenství prvních dvou staletí. Žili jako podzemní církev – být křesťanem bylo nebezpečné. Navzájem si pomáhali žít evangelium. Vznikla čtyři evangelia, aby obcím pomohla žít jako koinonia, jako obec, jako Tělo Kristovo. Byla napsána pro obec a obcí, která chtěla najít odpověď na své otázky. Křesťané odpovídali Božímu volání tak, jako tomu bylo ve Starém zákoně. Chtěli jasně slyšet Boží slovo, žít s Bohem v úzkém společenství. kněžským způsobem odevzdávat určité tušení o Bohu, být ponořeni do Boží svatosti. Nebyla potřebná prorocká společenství. Církev byla sama prorockým společenstvím.

Řády jako prorocká společenství

6

Jak se objevily řády? Co způsobilo, že se v církvi stala nutnými prorocká společenství?

Změněná situace

6.1

Situace církve se zásadně změnila, když na počátku 4. století, za císaře Konstantina, se stalo křesťanství státním náboženstvím.

Církev už nežila v podzemí, nebyla potlačována, stala se přístavem pro všechny. Kdo chtěl být vládním úředníkem nebo postupovat ve veřejné službě, musel patřit do církve. Ve velké míře tak odpadlo osobní rozhodování ve věcech víry a živý křesťanský život se stával méně výrazný.

Vznikala lidová církev s různými institucemi a organizačními formami, s velkými dary a mnoha novými úřady. To v prvotní církvi potřebné nebylo. Kromě několika poustevníků a jednotlivých proroků nenacházíme v prvních dvou stoletích žádný organizovaný řeholní život.

Prvotní církev jako vzor

6.2

Pozorujeme nyní tentýž vývoj, jako ve Starém zákoně: nástup institucí a proroctví, zploštění a nové začínání se vzájemně podmiňují. Instituce tak zaměstnávala církevní vůdce, že často zanedbávali život ve společenství a pro společenství. Musel se někdo objevit a připomenout, na co tu církev je. Tak vznikl řeholní život.

Někteří lidé si všimli rostoucího rozdílu mezi církví, v níž žili, a mezi prvními křesťanskými obcemi. Jaksi samovolně začali žít ideál prvotní církve, který popisují Skutky apoštolů: „*Všichni, kteří uvěřili, byli pospolu a měli všechno společné. Prodávali svůj majetek a rozdělovali všem podle toho, jak kdo potřeboval. Každého dne pobývali svorně v chrámu, po domech lámali chléb a dělili se o jídlo s radostí a upřímným srdcem. Chválili Boha a byli všemu lidu milí. A Pán denně přidával k jejich společenství ty, které povolával ke spáse*“ (Sk 2,44 nn).

První podoby řádového života byly tedy po vzoru prvokřesťanských obcí. Jan Kassián píše, že první řeholníci se oddělovali, „*aby zachovávali to, co apoštolové přikazovali celé církvi*“ (Vyzn. 18., kap. 5). Oddělovali se tedy od většího společenství, aby žili prorocké charisma: „*Proroka tvoří tyto dvě zdánlivě protichůdné stránky: patří do určitého společenství a přece je od něho oddělen. To vyjadřuje tradiční obraz proroka, který odchází na poušť. Do určité míry se osvobozuje od struktur, které ve společenství normálně fungují ... Proroci jsou vyvoláni ze společenství, aby k němu mluvili*“ (R. Haughton).

Jaké úlohy jsou však v řeholním životě dány vždy: První záleží v tom, aby volal církev zpět k evangeliu. Bez tohoto přednostního aspektu se řeholní život stává pouze sociální prací nebo lacinou námezdní prací. Ztrácí své vlastní opodstatnění.

Kvůli své prorocké úloze bude muset být mezi řády a institucí církve určité napětí, a to tehdy, když církevní struktury zkostnatí a půjde jim hlavně o zachování postavení. Stále existuje pro řád nebezpečí, že si ho instituce plně podřídí.

Prorok se jeví jako rušivý prvek a naráží na odpor, protože zpochybňuje stávající mocenské poměry, které brání životu a už neslouží lidem. To se může stát ve státním i v církevním prostoru. Proroci byli odjakživa nepříjemní a byli vystaveni nejružnějšímu odmítání, pronásledování a zbavování života.

Byl to úděl mnoha starozákonních prorockých postav, a především a zvláštním způsobem to zakusil Ježíš: „*Vlastní ho nepřijali*“ (Jan 1,11). Do takové míry, do jaké si my sami uvědomíme své prorocké úkoly v církvi, to bude také naše zkušenost. A naopak: Když požíváme přízně mocných a vlivných kruhů v církvi a ve společnosti, musíme se ptát, zdali jsme nezanedbali nebo dokonce nezhadili svou prorockou úlohu.

František z Assisi a jeho hnutí

7

Historikové zdůrazňují, že František z Assisi a jeho hnutí byli nejvýznamnější silou obnovy středověké církve. Jak si máme tuto sílu vysvětlit? Jaký to má význam pro ty, kteří se dnes odvolávají na sv. Františka?

Prorocká stránka Františka z Assisi

7.1

To, co dělal František, má co dělat s celou církví vůbec. Z kříže mu bylo v zážitku u San Damiano řečeno: „*Františku, jdi a obnov můj dům, který, jak vidíš, se rozpadá*“ (2 Cel 10). František to nejprve bere doslovně a opravuje tři církevní budovy. Později pochopil, že byla míněna obnova církve na základu, který položil Ježíš. František také dobře pochopil, že jeho prvním úkolem je připomenout církvi evangelium a žít především to, co je tam popisováno. Jeho bratrské společenství bylo potom „*ecclesiola*“, církev v malém, která se vytvořila podle představ Nového zákona. Šlo mu o radikální návrat k evangeliu. Nekáral hlasitě chyby a bezvýznamnost tehdejší církve pro lidi. Klérus a hierarchie z jeho úst neslyšeli žádná odsuzování. František a jeho bratři však byli výmluvnými a živými svědky nejniternejší podstaty církve. Ozývala se tak dostatečně jasně prorocká tradice. Ještě jasnější to je, když si připomeneme, že starozákonní proroci byli zčásti putující, kočovní proroci, a že Ježíš a jeho učedníci žili také kočovným životem. Nemajetnost, chození světem, kázání pokání jako volání po obrácení, solidarita s chudými a bezprávnými: to jsou podstatné znaky jak biblických proroků, tak i Františka a jeho prvotního hnutí.

Františkovým měřítkem byl vzor prvotní církve. Vrací se daleko zpět až ke kočovnému způsobu života Ježíše a jeho učedníků, nebo - jinak řečeno - ke způsobu života, jak je

popsán v evangeliích ve vysílacích řečech (srov. Mt 10; Lk 9nn). Františkovi jde o totéž, o co šlo Ježíšovi samému.

Prorocká stránka Kláry z Assisi

7.2

Klára a její sestry uskutečňují život podle evangelia svým způsobem v San Damiano. Uprostřed společnosti, která rozdělovala lidi do různých tříd podle majetku a původu společenství v San Damiano žádné takové rozdíly neznalo. Mohlo být označeno za klíčící buňku sourozenecké církve.

Společenství v San Damiano se osvobodilo ode všech sociálních tlaků a tradic městských i mnišských životních forem a přiznávalo každé sestře stejnou důstojnost a zároveň udržovalo s jemným citem vzájemné ohledy. Nabízelo tak možnost vzniku nového způsobu mezilidských vztahů. Znamením těchto nových vzájemných vztahů bylo prosté oslovení „sestro“. V klášterním životě třináctého století bylo toto oslovení nové. Pro Františka i Kláru však bylo sourozenectví něčím základním. Sestry ze San Damiano se řadí ke skupinám žen, které hledají své místo v nové sociální a církevní skutečnosti.

Dalším znakem Klářina společenství je nový vztah k majetku. Klára žádá od papeže výsadu chudoby. Bylo zvykem, že se kláštery domáhaly papežských výsad, které se většinou týkaly zachování nebo rozmnožení jejich majetku nebo moci. Klára naproti tomu prosí, aby její společenství mohlo žít zcela bez majetku a tím dává prorocké znamení. Za uskutečnění této výsady vedla s papeži boj po celý svůj život.

Je františkánské hnutí dnes prorocké?

7.3

Na generální kapitule v roce 1972 v Madridu navázali františkáni na 2. vatikánský koncil a napsali dokument, kde stojí:

„František přijal evangelium ve víře. Uvědomoval si, že je spolu s bratry poslán do světa, aby svým způsobem života a svým slovem hlásal obrácení k evangeliu a příchod Božího království, a aby dosvědčoval mezi lidmi působení jeho lásky. Vědomí tohoto poslání mu dávalo jeho duševní dynamiku, jeho pohyblivost a odvahu začínat znova“ (Madrid 1972, §3).

V témž dokumentu se pak podtrhuje prorocký rozměr františkánského života: *„Forma našeho života je jistě protestem proti průměrnosti a proti selhání osob a struktur“* (§9).

„Bytostné poslání našeho bratrského společenství a jeho povolání v církvi a ve světě spočívá v živém uskutečňování našeho životního plánu. Náš příspěvek k výstavbě církve spočívá v první řadě v tomto: vydávat svědectví vlastním životem“ (§31).

Církevní a františkánské prameny

Bible

Církevní dokumenty

Františkánské prameny

Mezifrantiškánské dokumenty

OFM – OFM^{Cap} – OFM^{Conv}

OSC (Klarisky)

OSF (TOR)

Sekulární františkánský řád - SFR

Doplňky

¹Poznámka: Účastníci kurzu mohou prameny doplnit

Gn 4,1; Ex 19,5nn; Lv 19,18; Nu 6; Dt 6,5; 1 Kr 19; Iz 8,18; 56,1-8; Jr 13; 16; 35; Ez 4nn; 12; 24; Oz 2,16nn; 4,4nn; 5,4; 11; 18; Am 2,11nn; 5,24; Mt 10; 13,57; 16,24; 21,11-46; 21,12nn; 22,37nn; Lk 9nn; Jan 1,11; 13,34; 15,17; Sk 2,42-47; Gal 3; Ef 2,14nn; Fp 3,10; Zj 2,4nn

ZFr 14nn; 1. Cel 18; 43; 2. Cel 10; 61

OFM: Madrid 1972

Cvičení

D

1. cvičení:

Co vám říkají Františkova slova:

„A když mi pak Pán dal na starost bratry, nikdo mi neukazoval, co mám dělat, ale sám Nejvyšší mi zjevil, že mám žít podle evangelia. I dal jsem to napsat stručně a prostě a pan papež mi to potvrdil. A ti, kdo přicházeli přijmout tento život, rozdávali všechno, co měli, chudým.“

2. cvičení:

Přečtěte si znovu, co bylo řečeno v kapitole 7.3 tohoto Učebního listu:

„Je františkánské hnutí v dnešní době prorocké?“

Úkol:

Uveďte postupy, události nebo příklady z dnešního františkánského hnutí, které podle vašeho mínění prozrazují prorocký rozměr.

3. cvičení:

Přečtěte si text z proroka Jeremiáše, kap. 13 a 16, a k tomu z proroka Ezechiela kap. 4násl.; 12; 24.

Otázky:

1. Jak se proroci stávají znameními?
2. Jakými obrazy a symbolickými úkony vybízejí lid, aby se obrátil?

4. cvičení:

Přečtěte si tuto Celanovu zprávu:

„Poučný oběd v Grecciu; František se po Kristově příkladu chová jako poutník.

Jednou, na Hod Boží velikonoční, prostřeli bratři stůl pečlivěji než jindy, bílým plátnem a porcelánovým nádobím. Otec vyšel z cely a vidí: Stůl je bohatě a marnivě ozdoben.

A pro usměvavý stůl nemá úsměv. Nepozorovaně, potichu odchází, dá si na hlavu klobouk chudáka, který tam právě byl, vezme do ruky hůl a jde ven. Venku přede dveřmi čeká, až začnou bratři jíst – byli totiž zvyklí nečekat na něho, když na dané znamení nepřišel.

Když začali jíst, volá pravý chudý u dveří: „Pro lásku Boží dejte chudému a slabému poutníkovi almužnu.“

„Vstup, muži,“ odpověděli bratři, „pro lásku toho, jehož jsi vzýval.“ I vstoupil a předstoupil před stolující. Jak ale strnuli „občané světa“ údivem, když poutníka poznali! Prosil o misku – podali mu ji, posadil se na zem a misku postavil do popela. A řekl: „Teď sedím za stolem jako Menší bratr.“ Obrácen k bratrům pokračoval: „Nás musí příklad chudoby Syna Božího zavazovat víc, než jiné řeholníky. Viděl jsem upravený a vyzdobený stůl a nepoznal jsem v něm stůl chudých, kteří chodí od dveří ke dveřím.“

Událost dosvědčuje, že se podobal tomu poutníkovi, který byl toho dne jediným cizincem v Jeruzalémě. Přesto však hořelo srdce spolupoutníků, když mluvil“ (1. Cel 61).

Otázky:

1. Co má uvedený příběh společného s tímto Učebním listem?
2. Dokázali byste se chovat jako František a uspořené peníze věnovat třeba na dobročinné účely?
3. Jaký vidíte rozdíl mezi Františkem a bezdomovci?

Praktické uplatnění

E

1. použití:

Analyzujte následující text Adrienne von Speyrové o prorocství:

„*Bůh nesvěřuje svým vyvoleným pouze svá tajemství, ale dává jim také něco ze své svatosti. Dostávají účast na věcech, které by nikdo neunesl, pokud není veden Bohem v úzké poslušnosti. Musejí se zříci vlastního plánování; jsou to vedení lidé, kteří ve víře oznamují a uspořádávají to, co nejsou sami schopni celé přehlédnout. Žádná vnější moc, žádné cílevědomé snažení, nic naučeného nedovede člověka tak proměnit, jako prožité Boží slovo, když Duch vydává trojjediné svědectví o tom, co Otec činí a zakotvuje v nitru Syna. Skrze Ducha, který v něm bydlí, se prorok sám stává svědkem. Ohlašuje události a skutečnosti, které obsahují pravdu, přítomnou jen v Božím nadčase. A to, co jako hlasatel koktá, anebo také ohlašuje pevným hlasem a nezlomným postojem, on sám vlastně ani nechápe, protože to zůstává pouze přijatým, božským majetkem ... Tuto pravdu nemůže zamlčet, i když se jí zpočátku vzpírá, protože Bůh, který ho vede, je větší než jeho myšlenky, než jeho vůle a tak je větší než to, co on sám potřebuje. Boží nutnost převažuje každou nutnost lidí. Prorok zvěstuje jako člověk, který podlehl Boží moci. Zároveň však zvěstuje jako ten, kdo stojí zpřímá a kdo smí hledět vzhůru ke svému Otci“ (Adrienne von Speyrová).*

Otázky:

1. Jaké hlavní znaky pravého proroctví text uvádí?
2. Kryjí se tyto znaky s tím, co se říká v tomto Učebním listu?

2. použití:

Přečtěte si tento výrok:

„Řády jsou jakousi nárazovou terapií Ducha svatého pro církev.“

Úloha:

Jaký je váš postoj k uvedenému výroku Johanna B. Metze?

3. použití:

Několik příkladů prorockého jednání z dnešní doby:

- V Brazílii se kardinál Lorscheider posadil na střechu ubohé chatrče, kterou chtěli na přání bohatých majitelů pozemku za policejního dohledu strhnout. Chtěl uplatnit právo chudých.
- V USA spálili bratři Berriganovi napalmem povolávací rozkazy, aby protestovali proti napalmové válce ve Vietnamu.
- V Indii zorganizoval M. Gándhí velký pěší pochod k moři, aby zlomil anglický solní monopol a podpořil indickou nezávislost.

Úlohy:

1. Najděte další příklady prorockých lidí naší doby, kteří volají symbolickým voláním po změně.
2. Uvažujte o svém postoji k takovému jednání a položte si otázku, zdali byste to dokázali také.

4. použití:

Z „Fioretti“ klarisek v Rwandě:

„Některé sestry, které byly tutsijského původu, byly pronásledovány. Věděly, že milice by je zabily. Sestry z etnické skupiny Hutů se snažily ochraňovat je s veškerou sesterskou láskou a byly ochotné položit za ně život. Skryly je a držely stráž. Milice je několikrát hledaly, ale nenalezly je.

Časem bylo stále těžší uniknout vražedným komandům. Sestry proto utekly jinam, ale i tam byly brzy v nebezpečí. Dům byl obklíčen vojáky, kteří přišli loupit a zabíjet. Sestry měly velký strach. Jedna si však dodala odvahy, vyšla ven k vojákům a oslovila je: „Bratři, jste již jistě unavení.“ „Kdo jste? Jistě ukrýváte nepřátele.“ „Jsme klarisky a přicházíme z Kamonyi. Jsme zde, abychom se modlili, také za vás.“ „Vy se modlíte?“ „Ano, zveme vás modlit se s námi.“ A nabídla jim růženec.

Jeden voják řekl, že to rád přijímá. Pak přišli i další. Sestra dala každému růženec se slovy, že doufá, že brzy bude mír. Vojáci odešli viditelně dojati, aniž by někomu ublížili. Sestry však opět musely utíkat. Všude našly dobré lidi, kteří jim poskytli úkryt. Ať byly kdekoli, snažily se dodržovat svůj klášterní život a střídaly se v modlitbě. Povzbuzovaly ostatní lidi, s nimiž se setkávaly a statečně se jich zastávaly. Mnozí lidé se bili v prsa a říkali: „Kdyby byli všichni řeholníci a řeholnice jako tyto ženy, nemusela v naší zemi být tato hrůza.“

Otázky:

1. Do jaké míry se dá toto jednání nazvat prorockým?
2. Jak se člověk dostane do prorocké úlohy?
3. Jak byste vysvětlili reakci vojáků a ostatních lidí?
4. Zažili jste nějaký obdobný případ sami, nebo jste se s ním setkali?

Literatura

F

Congar, Y.,

- Chudoba v křesťanském životě uprostřed společnosti blahobytu: Concilium 2 (1966), 343-357
- Pokus o katolickou syntézu: Concilium 17 (1981) 669-679

Conti, M.,

- La missione degli Apostoli nella Regola Francescana (Janov 1972)
- Lettura biblica della Regola Francescana (Řím 1977)

Doornik, N. G. M. van,

Franz von Assisi, Prophet und Bruder unserer Zeit (Freiburg, 1977)

Flammer, B.,

Prophet und Tempel: Franziskanische Studien 65 (1983) 35-42

Hahn, F.,

Das Verständnis der Mission im Neuen Testament (Neukirchen-Vluyn 1963)

Haughton, R.,

The Church's Prophetic Vocation. Soubor přednášek na St. John's University (Colleville, Minn., USA)

Iserloh, E.,

Charisma und Institution im Leben der Kirche, dargestellt an Franz von Assisi und der Armutsbewegung seiner Zeit (Wiesbaden 1977)

Kertelge, K., (vyd.)

Mission im Neuen Testament: Quaestiones disputatae 93 (Freiburg 1982)

Laurentin, R.,

The Law in the Church: IDOC (1967) 41-52

Matura, Th.,

Die Lebensordnung nach dem Evangelium (Werl 1979)

Metz, J. B.,

Zeit der Orden? Zur Mystik und Politik der Nachfolge (Freiburg 1977)

Missionszentrale der Franziskaner (vyd.)

Die Suche nach Ganzheit (= Berichte – Dokumente – Kommentare 59), (Bonn 1995)

Murphy-O'Connor, J.,

What is Religious Life? (Wilmington, Del., USA, 1977)

Reding, P.,

Nebenan ist Jericho (Kevelaer) 25

Rotzetter, A.,

- Gott bezeugen (Freiburg 1995)
- Aus Liebe zum Leben. Die evangelische Räte neu entdecken (Freiburg 1996)

Speyr, A. von,

Das Angesicht des Vaters (Einsiedeln 1955)

Tillard, J.,

Le fondement évangélique de la vie religieuse : Nouvelle Revue Theologique 91 (1969) 16-55